

Akademija likovnih umjetnosti
Sveučilišta u Zagrebu

Završni rad
Prizori (na Starom pazaru)

Iva Japec

Mentor: red.prof. Dalibor Stošić

Sveučilišni preddiplomski studij kiparstvo

Akadska godina 2022/23.

Predstavljeni rad nadovezuje se na ciklus radova pod nazivom *Prizori*. Skulptura je imaginarni romantizirani prizor inspiriran minulim vremenima. Djelo prikazuje mladu Šibenčanku na Pazaru kako prodaje smokve. Inspirirana Šibenikom i njegovim značajkama, djevojku prikazujem u šibenskoj nošnji, prikladnoj za mladu djevojku, i fizionomijom specifičnom za taj kraj.

Naša zemlja ima iznimno bogatu i raznoliku kulturu i tradiciju. Zanimljivo mi je uočavati kako svako podneblje krase drugačija nošnja, narječje, fizionomija ljudi, te specifične karakterne osobine.

Istražujući dalje naišla sam na brojne zanimljivosti, legende i priče o starom Šibeniku, a vrlo zanimljiv i informativan članak o Šibenčankama vodio me do konačnog uobličavanja ideje. Za Šibenčanke kažu da su najljepše žene Dalmacije. U dijelu spomenutog članka, a prema izvornim zapisima, rekonstruiran jer rukopis nepoznatog autora iz 1911. godine. Tekst koji slijedi objavljen je u 27. broju časopisa *Volim Šibenik*.¹

„Kadgod vidim lijepe Šibenčanke zadivi me njihova ljepota. Bez daha me ostave njihove grudi naglašene maramama preko prsa, a još više trud, mar i ustrajnost koji ulažu da bi bile i mogle ostati tako lijepe. Tu ljepotu ne dijeleći ih na građanke il težakinje, teško je opisati, kao što je teško nabrojati i sva lukavstva koja su im valjda stalno na umu pa uspijevaju da im zavidne muške oči ne vide hod pomalo vojnički i ne čuju glas pretjerano snažan i oštar u svakoj zgodi. Pomisao da Šibenčanke teret svoje ljepote u koju utkaše toliko strpljenja koliko koludrice u sitni vez čipke nose samo da bi privukle muško oko i srce, varka je jer u njih se do milovanja ne dolazi lako. Sve je u Šibenčanki, onako stasitih, jakih i oholih zaobilazno, zakučasto, zamršeno i otešćano pa nije čudo što se oni muški koji se za njima na prvi pogled vatreno pomame još brže ohlade. Za osvojiti Šibenčanku treba imati strpljenje pustinjaka, strategiju generala, upornost magareta i tjelesne snage za trojicu. Ništa tu drugo ne pomaže jer Šibenčanke su genijalne u izmišljanju svake moguće komplikacije dok se ne predaju u muški zagrljaj, a i tada su vazda budne, stalno na oprezu i slabo romantične.

Narav Šibenčanki počinje se ukazivati čim im se pogleda kosa, dakle frizure. Tu frizuru veoma je teško dobro opisati jer iziskuje genijalnu strpljivosti ili poznavanje frizerskog zanata. Kao nevješt i jednom i drugom, mogu samo toliko reći, da kakogod žene brinule o svojoj frizuri nijedna se ne može ni blizu mjeriti sa Šibenčankama. Dok se siroti šibenski muškarac zadovoljava što na glavi ima makar neku vlas, Šibenčanka ako ih makar i svu silu ima, vazda je nezadovoljna svojim vlasima, te ih uvijek i uvijek isponova na svaki način vješto popunjava tuđim vlasima. Upliće li kosu, podstavlja na svaku stranu umetak po veličini ravan madracu, a budući da se tolike vlasu ne mogu na glavi držati Šibenčanka ih pribada da ih ne izgubi. U tu svrhu ima ona cijelu zbirku igala za vlasu, koje su neizmjerne raznolikog oblika i veličine i boje. Ona ima bezbroj češljeva i češljići, pribadače, forketa i forketica od celuloida, kornjačevine, volovskog roga ili gvožđa, a te su velike i male, okrugle i četvrtaste, ravne i valovite, obične i ukrašene, skoro pa nevidljive, jarke, tanke debele i kojekakvih drugih oblika. To si sve Šibenčanka zabija u glavu okolo cijele frizure i samo bi skrajnje neoprezan i nepromišljen muškarac mogao doći u napast da joj pomiluje kose. Da pokuša sigurno bi ostao bez ruke, ali nema straha jer su Šibenčanke tako oštre u obrani svojih frizura od milovanja da tako nešto nikome na kraj pameti ne dolazi ni kao pomisao.

¹ [Esej o ljepoti Šibenčanki star više od stoljeća: Šibenčanke su neosvojive "lade ljepote" - Šibenik News - Šibenik, obala, Hrvatska \(mok.hr\)](#)

No nije tu priča samo o frizuri i umetanju tuđih vlasi. U Šibeniku je običaj da žene uz svu svoju bujnu kosu imaju još kitu. Kitu one njeguju od kad im kosa izraste pa do smrti, ali čak i ako Šibenčanka ima svoju lijepu kitu ona je vazda nezadovoljna njome pa da bude po njenu uz svoju upliće još i tuđu, bilo radi duljine, bilo radi debljine. Ta kita svija se oko glave u raznim smjerovima, a da dobro stoji treba Šibenčanki opet nebrojeno novih češljeva, oštarih pribadača i drugih pomagala sva sila. Ali Šibenčanki uznositoj u slavlju svoje ženstvenosti ni to nije dosta, jer misli, da to sve zajedno premalu težinu ima i da ništa ne vrijedi. Zato ona primeće i umeće kojekakve uvojke, puste kovrčine i bokule. To slaže okolo cijele glave, sad u većoj, sad u manjoj udaljenosti, a budući da sve to samo neće da stoji, opet i opet dođu ti češljevi i igle veličine viteškog mača. Glava je dakle Šibenčanki tako oboružana, da se jedino sa srednjovjekovnim vitez u oklopu može usporediti. Njena frizura tako je isprepletana i tako gusta da bi se tane iz samokresa zaplelo i izgubilo u tom labirintu igala, forketa, češljeva i češljića, madraca i bokula. Cijelu tu zbirku najrazličitijeg materijala koja se frizurom zove, opaše Šibenčanka još i maramom, šudarom od svile, baršuna i sličnog, ali i, molim pozornost, Šibenčanke iz bogatijih obitelji na sve to stave još i kakav šešir po posljednjoj modi iz Pariza ili Beča!“

Sajam, tržnica, ili kako u Šibeniku kažu Pazar, mjesto je i način trgovanja, i mnogo je više od same prodaje i kupnje. Tržnice su mjesto druženja, razmjene, čavrljanja, susreta, smijeha... Zanimljiva je pričao o starom šibenskom Pazaru koji je izgubio svoje prvobitno ruho, no Šibenčani ga se i dalje rado sjećaju onakvog kakav je nekad bio.²

Inspiraciju crpim iz svakodnevice, iz malih detalja jedva primjetnih oku pasivnog promatrača, ali isto tako i iz imaginarne vizije svakodnevice. Kažem iz imaginarne jer maštam o svim onim trenucima koje nisam doživjela, a voljela bih da jesam. Tim imaginacijama dajem obličje u procesu stvaranja skulpture.

Uz navedene prizore i motive, inspiraciju za ovo djelo pronašla sam i u stihovima Vesne Parun u pjesmi „Ime zavičaja“³:

„... Nemirna ljepoto, sjaj
tvog vječno kiptećeg trenutka
kao neznan zavičaj
vraćajuć se iz oblutka
u pjenu, mom otkri uhu
da ovdje sam po prvi put ...“⁴

Ključne riječi: minula vremena, jednostavnost življenja, djevojka, karakter, zavičaj, nošnja, ljepota, voće, poezija, Pazar

² [Zašto je tako teško Starom pazaru udahnuti novi život? :: ŠibenikIN News Portal \(sibenik.in\)](http://sibenik.in)

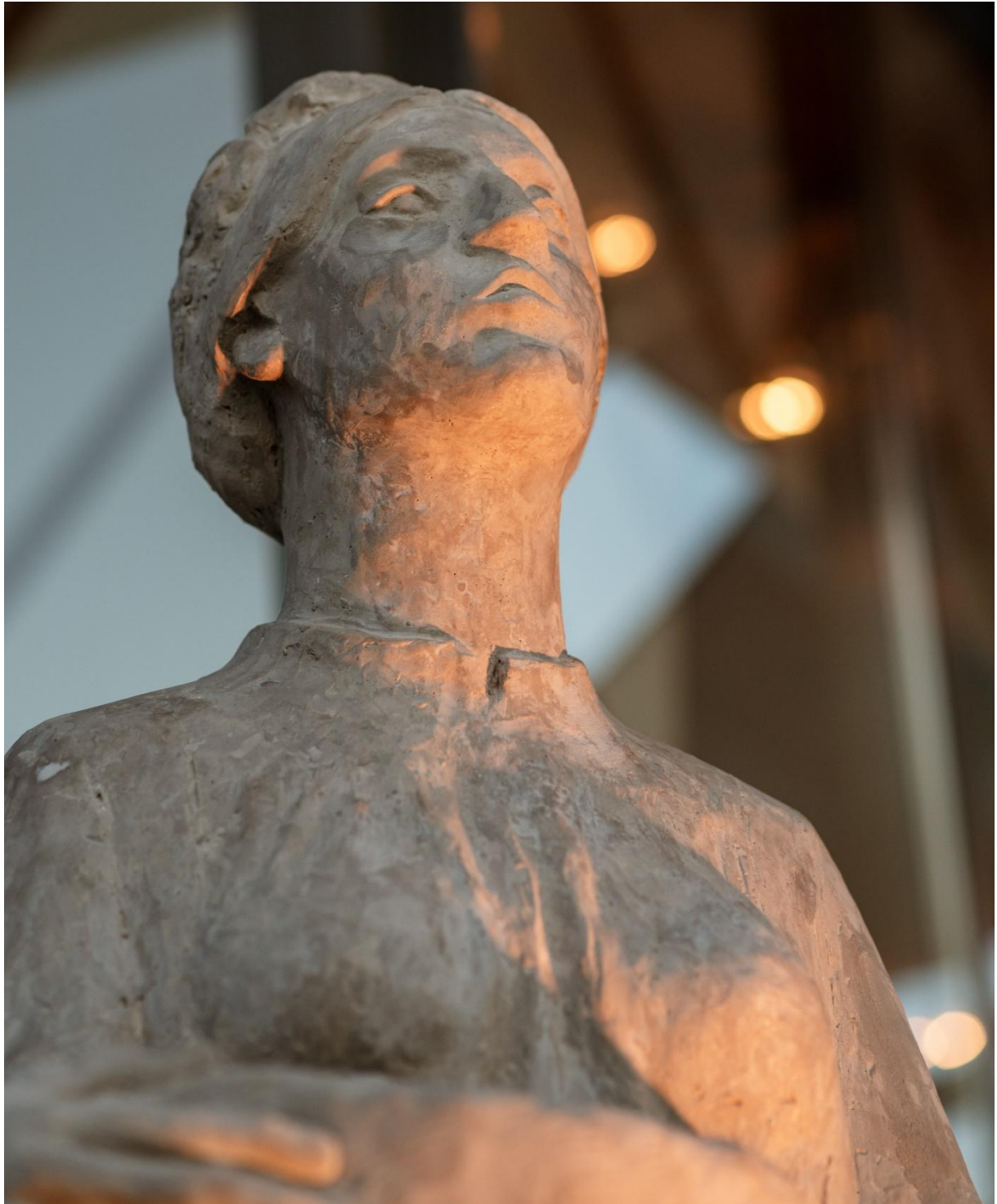
³ Vesna Parun „Sonetni Vijenac“, Prosvjeta, Zagreb, 1991.

⁴ Vesna Parun „Sonetni Vijenac“, „Ime zavičaja“, 72.str., Prosvjeta, Zagreb, 1991.

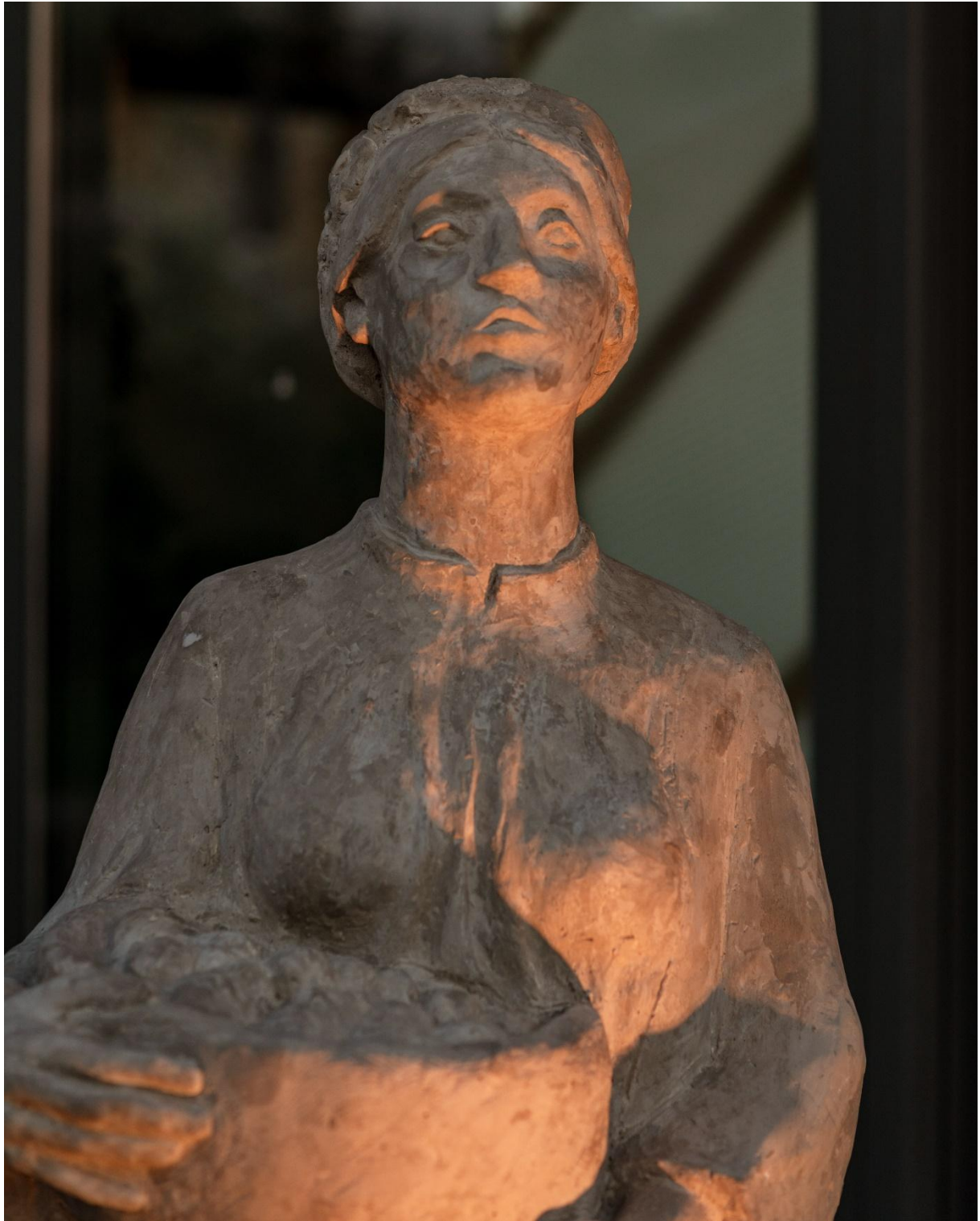
„Prizori (Na Starom pazaru)“, sadra, visina 164 cm, 2023.

⁵ Fotografirala Tena Vidović

6

⁶ Fotografirala Tonka Lokas

7

8

